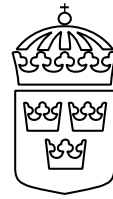

Regeringens proposition

2016/17:92

Skärpta straff för brott mot tillståndsplikten för
explosiva varor

Prop.
2016/17:92

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 26 januari 2017

Stefan Löfven

Anders Ygeman
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förekomsten av explosiva varor i kriminella kretsar har ökat. Vissa explosiva varor är påtagligt vapenlika och lika farliga som skjutvapen. Mot bakgrund av det och att straffen för vapenbrott har höjts, föreslår regeringen att straffen skärps för allvarliga brott mot tillståndsplikten för explosiva varor. Bland annat ska minimistraffet för grovt brott mot tillståndsplikten höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Det ska också införas en särskild straffskala för brott som är att anse som synnerligen grovt. Straffet ska vara fängelse i lägst tre och högst sex år. Vidare ska vissa ändringar göras när det gäller de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott ska anses som grovt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 maj 2017.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.....	6
3	Ärendet och dess beredning	7
4	Straffen för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor skärps	7
4.1	Den nuvarande lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor	7
4.2	Straffskalorna för brott mot tillståndsplikten ändras	8
4.3	När ska ett brott mot tillståndsplikten bedömas som grovt eller synnerligen grovt?.....	13
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	17
6	Konsekvenser av förslagen	17
7	Författningskommentar.....	18
7.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.....	18
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.....	21
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Skärpta straff för allvarliga brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor (Ju2016/02657/L4)	22
Bilaga 2	Lagförslag i promemorian	23
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	26
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	27
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	30
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 januari 2017.....	31

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,
2. lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

dels att 29 och 30 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 29 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.
Den som *med uppsåt* eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till *böter eller fängelse i högst ett år.*

Den som *uppsåtligen* eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till

1. *böter eller fängelse i högst ett år om brottet avser brandfarliga varor, eller*

2. *böter eller fängelse i högst två år om brottet avser explosiva varor.*

Om uppsåtligt brott avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas risken för att de explosiva varorna hade kunnat komma till brottslig användning samt varornas grad av farlighet och omfattningen av det olagliga innehavet.

29 a §

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst ett och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. *varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet,*

2. *hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett*

flera varor eller en stor mängd av en vara, eller

3. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst tre och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara.

30 §

I ringa fall döms inte till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 28 § eller enligt 29 § första eller andra stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Till ansvar enligt 28 eller 29 § döms det inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Denna lag träder i kraft den 15 maj 2017.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Följande gärningar utgör terroristbrott under de förutsättningar som anges i 2 § i denna lag:

1. mord, 3 kap. 1 § brottsbalken,
2. dråp, 3 kap. 2 § brottsbalken,
3. grov misshandel, 3 kap. 6 § brottsbalken,
4. människorov, 4 kap. 1 § brottsbalken,
5. olaga frihetsberövande, 4 kap. 2 § brottsbalken,
6. grov skadegörelse, 12 kap. 3 § brottsbalken,
7. mordbrand och grov mordbrand, 13 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken,
8. allmänfarlig ödeläggelse, 13 kap. 3 § brottsbalken,
9. sabotage och grovt sabotage, 13 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken,
10. kapning och sjö- eller luftfartssabotage, 13 kap. 5 a § brottsbalken,
11. flygplatsabotage, 13 kap. 5 b § brottsbalken,
12. spridande av gift eller smitta, 13 kap. 7 § brottsbalken,
13. olovlig befattningsmed kemiska vapen, 22 kap. 6 a § brottsbalken,
14. vapenbrott, grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott, 9 kap. 1 § första stycket och 1 a § vapenlagen (1996:67),
15. brott enligt 29 § tredje stycket lagen (2010:1011) om brandfarliga och brandfarliga och explosiva varor, explosiva varor,
16. uppsåtligt brott enligt 25 och 26 §§ lagen (1992:1300) om krigsmateriel, som avser kärnladdningar, radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel, apparater och andra anordningar för spridning av radiologiska, biologiska eller kemiska stridsmedel samt speciella delar och substanser till sådant material,
17. brott enligt 18, 18 a och 20 §§ lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, som avser sådana produkter eller sådant tekniskt bistånd som kan användas för att framställa kärnladdningar, biologiska eller kemiska vapen,
18. smuggling och grov smuggling, 3 och 5 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling, om brottet avser sådana varor som omfattas av 14–17,
19. olaga hot och grovt olaga hot, 4 kap. 5 § brottsbalken, som innefattar hot om att begå någon av de gärningar som avses i 1–18.

Denna lag träder i kraft den 15 maj 2017.

¹ Senaste lydelse 2016:514.

I november 2015 fick en utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att utreda vissa frågor om brandfarliga och explosiva varor (Ju2015/08872/P). Uppdraget bestod av två delar. Den första bestod i att, med utgångspunkt i de förändringar av straffbestämmelserna i vapenlagen som trädde i kraft den 1 september 2014 och med beaktande av allmänna straffrättsliga principer om bl.a. proportionalitet och ekvivalens, göra en översyn av straffbestämmelserna i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE) och lämna förslag till författningsändringar. Den 29 mars 2016 överlämnade utredaren promemorian Skärpta straff för allvarliga brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor. Den andra delen av uppdraget avsåg att se över bestämmelserna i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen avseende kontroll av införsel av brandfarliga och explosiva varor. Den 23 september 2016 överlämnades promemorian Explosiva varor – om införsel, smuggling och Tullverkets befogenheter. Den bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Denna lagrådsremiss behandlar den första delen av uppdraget, dvs. översynen av straffbestämmelserna i LBE.

En sammanfattning av promemorian Skärpta straff för allvarliga brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor finns i *bilaga 1*. Utredarens lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2016/02657/L4).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 1 december 2016 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådet lämnar förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*.

I förhållande till lagrådsremissen föreslås ett något tidigare datum för ikraftträdande. Ändringen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

4 Straffen för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor skärps

4.1 Den nuvarande lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor

Lagen om brandfarliga och explosiva varor syftar till att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor. Lagen syftar även till att förebygga

obehörigt förfarande med brandfarliga eller explosiva varor (1 § andra stycket). Till brandfarliga varor hänförs brandfarliga gaser, brandfarliga vätskor och brandreaktiva varor (3 §). Till explosiva varor hänförs explosiva ämnen och blandningar, explosiva föremål och andra ämnen, blandningar och föremål som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt (4 §). I 6–15 §§ LBE finns krav vid bl.a. hantering av explosiva varor, exempelvis krav på aktsamhet (6 § LBE). Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det (16 § första stycket LBE). Den som av oaktsamhet bryter mot tillståndsplikten döms till böter (29 § första stycket). Begås brottet med uppsåt eller av grov oaktsamhet döms till böter eller fängelse högst ett år (29 § andra stycket). Om ett uppsåtligt brott avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas risken för att de explosiva varorna hade kunnat komma till brottslig användning samt varornas grad av farlighet och omfattningen av det olagliga innehavet (29 § tredje stycket). Härutöver finns, i 28 § LBE, bestämmelser om ansvar för den som bl.a. bryter mot kraven i 6–15 §§ LBE.

I ringa fall döms det inte till ansvar enligt LBE (30 § första stycket). Till ansvar enligt 28 eller 29 § första eller andra styckena döms inte heller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt brottsbalken eller enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling (30 § andra stycket).

4.2 Straffskalorna för brott mot tillståndsplikten ändras

Regeringens förslag: Straffskalorna för brott mot tillståndsplikten när det gäller explosiva varor ska ändras på så sätt att straffminimum för grovt brott ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och att straffmaximum för brott som begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet ska höjas från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Vidare ska det införas en särskild straffskala för synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten avseende explosiva varor. Straffet ska vara fängelse i lägst tre och högst sex år.

Det ska dessutom göras följdändringar i lagen om brandfarliga och explosiva varor och lagen om straff för terroristbrott.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att straffmaximum för brott mot tillståndsplikten som begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet ska höjas såväl för brandfarliga som explosiva varor.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser, däribland *Justitiekanslern* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan invändning. *Svea hovrätt* anför att man bör överväga att införa en specifik brottsbeteckning för brott mot LBE. *Polismyndigheten* anser att minimistraffet för grovt brott mot LBE bör höjas till fängelse två år eller mer så att adekvata straffprocessuella tvångsmedel kan användas. t.ex.

lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Vidare bör, enligt Polismyndigheten, ett särskilt straffstadgande införas som gör innehav och användning av krigsmateriel förbjuden för privatpersoner. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)*, som tillstyrker förslaget om skärpta straff, anser att det kan finnas skäl att se över straffskalan i 28 § andra stycket LBE avseende brott mot överlåtelsekravet i 15 § LBE. *Inspektionen för strategiska produkter (ISP)* påpekar att det även finns behov av att se över och ändra straffskalorna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel på så sätt att de överensstämmer med de ändringar som gjorts i vapenlagen och som nu föreslås i LBE. *Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)* anför att de, till skillnad mot vad som framförs i promemorian av Polismyndigheten, ISP och MSB, anser att även brandfarliga varor kan ge vapenliknande effekter. *Tullverket* tycker att ansvaret för grovt brott och det föreslagna synnerligen grova brottet i LBE ska gälla subsidiärt i förhållande till lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Skälen för regeringens förslag

En skärpt syn på allvarliga brott mot tillståndsplikten

Under senare år har det skett en kraftig ökning av den illegala förekomsten av explosiva varor, främst handgranater, i Sverige. I flera fall har handgranater kastats in i lokaler och bostäder utan hänsyn till om det funnits människor där eller inte. Det finns följaktligen tydliga tecken på att personer som tillhör kriminella grupperingar har tillgång till explosiva varor i större utsträckning än tidigare och också har en större benägenhet att använda dessa. När hanteringen av explosiva varor har koppling till kriminella grupperingar finns en påtaglig risk för att den explosiva varan kan komma till användning i samband med brott. Tillgången till explosiva varor, liksom skjutvapen, utgör många gånger en förutsättning för att grova våldsbrott ska komma till stånd och ökar också risken för att en uppkommen våldssituation ska få svåra följder.

Vissa explosiva varor är påtagligt vapenlika och lika farliga som skjutvapen, dvs. de kan användas för att, direkt och på plats, skada och döda människor eller annars vara sådana att de kan orsaka mycket stor skada. Detta gäller främst handgranater, men även t.ex. bomber och minor. Det framstår därför som klart att ett otillåtet förfarande med sådana explosiva varor kan vara en väl så farlig och allvarlig gärning som de grövsta fallen av otillåtna förfaranden med skjutvapen.

De nuvarande straffskalorna i LBE för brott mot tillståndsplikten motsvarar i huvudsak de straffskalor som tidigare gällde för vapenbrott enligt vapenlagen (1996:67). Den 1 september 2014 höjdes dock straffen för vapenbrott. Minimistraftet för grovt vapenbrott ändrades då från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Vidare infördes en bestämmelse om synnerligen grovt vapenbrott med straffet fängelse i lägst tre och högst sex år. Därutöver höjdes straffmaximum för vapenbrott av normalgraden från fängelse högst ett år till fängelse högst två år. Tillgången till skjutvapen och utvecklingen i fråga om användningen av skjutvapen inom kriminella grupperingar samt den förändrade synen på avsiktliga angrepp mot enskildas fysiska integritet

angavs bl.a. som skäl för att höja straffen (prop. 2013/14:226 s. 33 f.). Det har tidigare varit lagstiftarens avsikt att straffen för olovliga förfaranden med brandfarliga och explosiva varor i huvudsak ska motsvara straffen för vapenbrott (se t.ex. prop. 2001/02:59 s. 53 f.). Straffen för brott mot LBE har trots detta inte ändrats sedan den särskilda straffskalan för grovt brott mot tillståndsplikten infördes år 2002.

Med hänsyn till den ökade förekomsten av explosiva varor inom kriminella grupperingar och de förändringar som skett beträffande straffen för vapenbrott anser regeringen att det finns behov av att förändra de befintliga straffskalorna gällande brott mot tillståndsplikten i LBE i syfte att möjliggöra att ett straff som motsvarar brottets allvar kan dömas ut.

Härvid bör det dock beaktas att explosiva varor omfattar många olika typer av varor där vissa är vapenliknande och lika farliga som skjutvapen, t.ex. handgranater, medan andra inte kan sägas vara det t.ex. sprängkapslar och krutstubin. Av detta skäl bör en förändring av straffskalorna för brott mot tillståndsplikten främst avse sådana allvarliga brott mot tillståndsplikten som kan jämföras med de grävsta vapenbrotten. Med hänsyn till att brott mot tillståndsplikten avseende explosiva varor är indelat i olika svårhetsgrader kan förändringar av straffskalan för grovt brott innebära att också straffskalan för den lägre graden av brottet påverkas genom att överlappningen mellan straffskalorna blir mindre eller upphör. Det kan därför även krävas förändringar av straffskalan för den lägre graden av brottet för att åstadkomma en väl avvägd straffskala för den brottstypen.

Det är tänkbart att det även finns brandfarliga varor som kan ge en vapenliknande effekt. Det har dock inte framkommit att kriminella grupperingar handskas med brandfarliga varor på motsvarande sätt som är fallet när det gäller explosiva varor. Regeringen anser därför inte att det för närvarande finns skäl att låta även dessa varor omfattas av en skärpt syn på brott mot tillståndsplikten.

Minimistraflet för grovt brott mot tillståndsplikten bör höjas

Straffminimum för grovt brott mot tillståndsplikten i LBE är i dag fängelse i sex månader. Det grova brottet avser endast explosiva varor. För att åstadkomma en generell skärpning av straffen för de allvarligaste formerna av brott mot tillståndsplikten och för att bättre harmonisera med straffskalan för vapenbrott, anser regeringen att minimistraflet för grovt brott mot tillståndsplikten bör höjas till fängelse ett år. En höjning av minimistraflet leder till omedelbara höjningar av straffen för den grupp brott som bedöms ha ett straffvärde motsvarande straffminimum, men innebär också en uppgradering av straffvärdet för grövre brott mot tillståndsplikten i LBE i allmänhet.

Att höja straffminimum till två års fängelse som Polismyndigheten föreslår, är inte möjligt inom ramen för detta lagstiftningsärende då det saknas beredningsunderlag för en sådan höjning. Regeringen avser dock att återkomma i frågan.

Att införa ett särskilt straffstadgande som gör innehav och användning av krigsmateriel förbjuden för privatpersoner, som *Polismyndigheten*

föreslår, har inte omfattats av utredarens uppdrag och kan därför inte behandlas inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Att justera straffskalan i 28 § andra stycket 1, som det enligt *MSB* kan finnas skäl att göra, har inte berörts av utredaren. En sådan justering bör därför vid behov belysas i ett annat lämpligt sammanhang. Beredningsunderlaget möjliggör inte heller att *ISP:s* synpunkter om ändring av straffskalorna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel kan beaktas inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Maximistraffet för brott mot tillståndsplikten som begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bör också höjas

Straffmaximum för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot tillståndsplikten vad gäller såväl brandfarliga som explosiva varor är fängelse högst ett år (29 § andra stycket LBE), vilket motsvarar det föreslagna lägsta straffet för grovt brott. Utredaren har föreslagit att straffmaximum för brott mot 29 § andra stycket höjs till två år. Höjningen av minimistraffet för grovt brott mot tillståndsplikten bör medföra en större spridning i straffmätningen även inom straffskalan för den lägre graden av brottet och följaktigen även medföra en viss skärpning också avseende det senare. Detta gäller särskilt sådana brott av den lägre graden som är av allvarigare slag, eftersom det kan antas att straffvärdet för dessa brott även fortsättningsvis kommer att bedömas ligga i närheten av straffminimum för grovt brott mot tillståndsplikten. Det kan därför finnas skäl att också höja straffmaximum för brott mot tillståndsplikten enligt 29 § andra stycket LBE. För en sådan höjning talar också att det även fortsättningsvis bör finnas en möjlighet att inom ramen för straffskalan döma till straff som överstiger straffminimum för det grova brottet, t.ex. i vissa återfallssituationer. Motsvarande konstruktion valdes också vid den senaste ändringen av vapenlagen. Straffmaximum för brott mot tillståndsplikten avseende explosiva varor (29 § andra stycket LBE) bör därför höjas till fängelse i två år.

Utredarens förslag i denna del träffar både de brandfarliga och de explosiva varorna. Skäl att låta tillämpningsområdet för den föreslagna höjningen omfatta även brandfarliga varor har inte framkommit. Straffmaximum om ett år bör därför kvarstå för dessa varor. Vad *FOI* anför om att det även finns brandfarliga varor som kan ge vapenliknade effekter ändrar inte denna bedömning.

En särskild straffskala för synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten bör införas

Det högsta straffet för grovt brott mot tillståndsplikten är fängelse i fyra år. Straff i den övre delen av straffskalan är mindre vanligt. En straffskala bör dock vara utformad så att den ger utrymme för en nyanserad straffmätning även i mer sällsynta fall. Enligt regeringens mening kan det ifrågasättas om dagens straffskala lämnar ett tillräckligt sådant utrymme.

Med beaktande av att den illegala användningen av handgranater i framförallt storstäderna har ökat är det angeläget att se till att lagstiftningen har beredskap att hantera brott som är grövre än de som hittills har varit föremål för domstolarnas prövning. Detta skulle t.ex.

kunna gälla när brottet avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara. Det bör också beaktas att den höjning av straffminimum för grovt brott mot tillståndsplikten som regeringen föreslår syftar till en generell höjning av straffnivån för sådana allvarigare brott. När straffen i allmänhet blir högre ligger det närmare till hands att uppfatta det nuvarande högsta straffet som otillräckligt. Regeringen anser därför att straffmaximum för de grävsta brotten mot tillståndsplikten bör höjas till fängelse i sex år.

För att åstadkomma en mer differentierad och skärpt straffmätning bör det, precis som vid ändringen av straffskalan för vapenbrott, övervägas om det – utöver höjningen av maximistraffet – även finns skäl att införa en särskild straffskala för de allvarligaste brotten mot tillståndsplikten. Med tätare avstånd mellan hållpunkterna i straffskalan ökar förutsättningarna för en mer differentierad straffmätning samtidigt som det bidrar till ökad enhetlighet i rättstillämpningen. Eftersom vägledande praxis på området i stort sett saknas har en sådan uppdelning dessutom den fördelen att den ger vägledning för den som ska tillämpa bestämmelsen när det gäller frågan om hur straffskalan ska användas. Mot denna bakgrund anser regeringen att det bör införas en särskild straffskala för brott som anses synnerligen grova.

Straffskalan för det synnerligen grova brottet bör, precis som vid synnerligen grovt vapenbrott, sträcka sig från fängelse i lägst tre år till fängelse i högst sex år. Straffskalan kommer att omfatta de mest straffvärda av de gärningar som i dag skulle hänföras till det grova brottet. Samtidigt återstår ett tillräckligt utrymme för en nyanserad straffmätning i fråga om det grova brottet.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen således att det ska införas en särskild straffskala för brott som anses synnerligen grova. Straffskalan ska vara fängelse i lägst tre och högst sex år. Det grova och det synnerligen grova brottet bör behandlas i en särskild paragraf. Därmed krävs följdändringar även i 30 § LBE och i 3 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Den 23 september 2016 redovisades uppdraget att se över bestämmelserna i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen avseende kontroll av införsel av brandfarliga och explosiva varor. *Tullverkets* synpunkt att ansvaret för grovt brott och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten i LBE ska gälla subsidiärt till lagen (2000:1225) om straff för smuggling behandlas i det uppdraget. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Särskilda brottsbeteckningar för brott mot LBE bör inte införas

När det gäller bl.a. vapenbrott, narkotikabrott och narkotikasmuggling finns särskilda brottsbeteckningar för de olika svårhetsgraderna av brotten. Betydelsen av tydlighet och enhetlighet i rättstillämpningen liksom de pedagogiska fördelarna med att det framgår av domslutet vilket brott den tilltalade dömts för, har lyfts fram som skäl för att införa en sådan ordning (jfr prop. 2015/16:111 s. 34). *Svea hovrätt* anför att det bör övervägas att införas en specifik brottsbeteckning även för brott mot LBE. När det gäller brott mot tillståndsplikten i LBE är det dock svårt att

finna en lämplig brottsbeteckning som bidrar till önskvärd tydlighet. Det förhållandet att brott mot tillståndsplikten som begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet (29 § andra stycket LBE) omfattar både brandfarliga och explosiva varor medan det grova brottet och den föreslagna särskilda straffskalan för synnerligen grovt brott endast omfattar explosiva varor bidrar till komplexiteten. Att införa särskilda brottsbeteckningar för brott mot tillståndsplikten i LBE som skapar önskvärd tydlighet förefaller därför svårt och regeringen har stannat för att avstå från det.

Konsekvenser för annat än straffmätningen

Förslaget om en särskild straffskala för synnerligen grovt brott med ett straffminimum om fängelse i lägst tre år kommer få andra konsekvenser än sådana som är hänförliga till straffmätningen, bl.a. kommer det föreligga en presumtion för häktning av den som är på sannolika skäl misstänkt för ett sådant brott (24 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken [RB]). Noteras bör dock att Häktes- och restriktionsutredningen i sitt betänkande, SOU 2016:52, föreslagit att den så kallade tvåårsregeln i 24 kap. 1 § andra stycket RB, som innebär en presumtion för häktning vid misstanke om brott som inte har lindrigare straff än två års fängelse i straffskalan, ska tas bort. Vidare blir det möjligt att tillgripa vissa andra straffprocessuella tvångsmedel som t.ex. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (27 kap. 18 § andra stycket 1 RB). Lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet blir också tillämplig. Det blir vidare möjligt att beslagta skriftliga meddelanden mellan den som är misstänkt och någon närstående till honom eller henne (27 kap. 2 § andra stycket RB).

4.3 När ska ett brott mot tillståndsplikten bedömas som grovt eller synnerligen grovt?

Regeringens förslag: Vid bedömningen av om ett brott mot tillståndsplikten är grovt ska det särskilt beaktas om den explosiva varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet, om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera explosiva varor eller en stor mängd av en sådan vara eller om gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal explosiva varor eller en särskilt stor mängd av en sådan vara.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås även att det ska införas en kvalifikationsgrund som tar sikte på att den explosiva varan hanteras på allmän plats eller på annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på sådan plats.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker eller har ingen erinran mot förslaget. *Malmö tingsrätt* och *Polismyndigheten*

förordar att överväganden som tar sikte på hantering på viss plats beaktas inom ramen för den punkt som rör hantering av särskild farlig art. MSB anser att föreslagna kvalifikationsgrunder för grovt respektive synnerligen grovt brott inte i tillräcklig utsträckning har beaktat de speciella och väsentliga skillnader som finns mellan skjutvapen och explosiva varor. MSB föreslår därför att flera av de föreslagna kvalifikationsgrunderna inte införs och att de nu gällande behålls. Vidare föreslår MSB att det införs en ny kvalifikationsgrund för grovt brott som tar sikte på sådana militära produkter som utgör explosiva varor och som är vapenliknande.

Skälen för regeringens förslag

Kvalifikationsgrunderna för grovt brott mot tillståndsplikten bör ändras

Ett sätt att säkerställa att omständigheter som anses försvårande vid brott får ett tydligt genomslag är att i lagtexten ange vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Genom att ställa upp sådana s.k. kvalifikationsgrunder kan man också få till stånd ett utvidgat tillämpningsområde för det grova brottet. Att ange kvalifikationsgrunder har dessutom den fördelen att bestämmelsen blir mer informativ och ger bättre vägledning för den som ska tillämpa den. Det bör framhållas att uppräkningsavdelningen av de försvårande omständigheterna vid grovt brott inte är avsedd att vara uttömmande och att domstolen alltid måste göra en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

När straffskalan för grovt brott mot tillståndsplikten infördes år 2002 angavs inga kvalifikationsgrunder i bestämmelsen. I propositionen anfördes dock att vid bedömningen av om brottet skulle anses som grovt borde samma typ av omständigheter kunna beaktas som vid motsvarande bedömning enligt vapenlagen i dess dåvarande lydelse (prop. 2001/02:59 s. 53 f.). Sedan den 1 september 2010 anges i lagtexten de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott mot tillståndsplikten avseende explosiva varor är grovt. Dessa omständigheter är risken för att de explosiva varorna hade kunnat komma till brottslig användning samt varornas grad av farlighet och omfattningen av det olagliga innehavet. Omständigheterna lades till av rättssäkerhets-, tydlighets- och förutsägbarhetsskäl (prop. 2009/10:203 s. 61).

Även i vapenlagen anges sedan år 2012 vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt. År 2014 gjordes dessa omständigheter mer allmängiltiga. Vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt ska särskilt beaktas om vapnet har innehafts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats, vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet, innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett flera vapen, eller gärningen annars har varit av särskilt farlig art. Vid bedömningen av om vapenbrottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen.

De av regeringen föreslagna straffskärpningarna har bl.a. sin grund i att otillåtna förfaranden med vissa explosiva varor anses vara en lika allvarlig gärning som ett otillåtet förfarande med skjutvapen. Med

hänsyn till detta anser regeringen att det finns skäl att överväga en harmonisering inte bara av straffskalorna utan även av kvalifikationsgrunderna i LBE och vapenlagen. Utgångspunkten vid dessa överväganden bör vara att det grova brottet mot LBE i allt väsentligt ska omfatta de gärningar som omfattas i dag. Utredaren har föreslagit att kvalifikationsgrunderna för grovt brott mot tillståndsplikten i LBE ska vara desamma som för grovt vapenbrott.

Kvalifikationsgrunden att varan har hanterats på allmän plats eller på annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon, bör inte införas

Explosiva varor som omfattas av LBE är, som framgått ovan, av många olika slag. Förekomsten av en typ explosiv vara som innehåser utan tillstånd på en plats där människor vistas kan innebära en påtaglig risk för att människor skadas, medan förekomsten av en annan typ av explosiv vara på samma plats inte behöver innebära att det finns en sådan risk. Till skillnad mot hanteringen av vapen är det därför inte utan vidare givet att platsen för hanteringen av explosiva varor i det enskilda fallet spelar någon avgörande roll vid bedömningen av hur allvarligt ett brott mot tillståndsplikten ska anses vara. Vidare gäller inte LBE sådana transporter av brandfarliga och explosiva varor som omfattas av lagen (2006:263) om transport av farligt gods. Den av utredningen föreslagna kvalifikationsgrunden riskerar därför att bli missvisande och bör därför inte införas. Överväganden som tar sikte på hantering på en viss plats bör i stället beaktas inom ramen för den kvalifikationsgrund som föreslås nedan och som tar sikte på att gärningen har varit av särskild farlig art, vilket också förordas av *Malmö tingsrätt* och *Polismyndigheten*.

Kvalifikationsgrunden att varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet

Kvalifikationsgrunden att varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet motsvaras av den nuvarande kvalifikationsgrunden som tar sikte på varornas grad av farlighet. Regeringen anser att denna faktor alltså bör påverka bedömningen av ett brotts svårhet, men föreslår att kvalifikationsgrunden omformuleras för att bättre överensstämma med vapenlagen. Någon förändring i sak är inte avsedd.

Enligt regeringens mening innebär denna kvalifikationsgrund att varans farlighet kommer att kunna beaktas i tillräcklig utsträckning vid bedömningen av om brottet ska anses som grovt. Skäl att införa en kvalifikationsgrund för grovt brott som direkt tar sikte på militära produkter som *MSB* föreslår finns därför inte.

Kvalifikationsgrunden att hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara

Denna kvalifikationsgrund motsvaras av den nuvarande kvalifikationsgrunden som tar sikte på omfattningen av det olagliga innehavet. Regeringen anser att antalet explosiva varor är en omständighet som även fortsättningsvis särskilt bör beaktas vid bedömningen av om brottet ska rubriceras som grovt. Någon förändring i sak är inte avsedd. Den av utredaren föreslagna lydelsen bör dock justeras på så sätt att export läggs

Prop. 2016/17:92 till i enlighet med den lagändring av LBE som skedde den 1 juni 2016 (se prop. 2015/16:94 s. 19 f.).

Vid överväganden av om ett brott mot tillståndsplikten ska bedömas som grovt måste som alltid en helhetsbedömning göras där samtliga relevanta omständigheter vägs mot varandra. Eftersom explosiva varor är av många olika slag måste det noga klargöras vilken typ av explosiv vara det rör sig om och dess farlighet i den aktuella situationen. Vid denna prövning kan antalet explosiva varor vara av särskild betydelse, exempelvis då gärningsmannen innehar flera handgranater.

En ny kvalifikationsgrund om att gärningen annars har varit av särskild farlig art bör införas

Det grova brottet mot tillståndsplikten är avsett för särskilt farliga gärningar. Detta vill regeringen betona ytterligare genom att införa en ny kvalifikationsgrund som framhåller dels att gärningens farlighet är central vid bedömningen av om brottet är grovt, dels att det i det enskilda fallet kan finnas andra relevanta omständigheter än de uppräknade som kan vara av betydelse. Det kan röra sig om förhållanden på platsen för hanteringen, överföringen, importen eller exporten, vem som haft varan och situationen varan har förekommit i, t.ex. att hanteringen sker inom en kriminell gruppering där det finns särskild anledning att befara att varan kan komma till brottslig användning eller att den som hanterar varan är påverkad av alkohol eller narkotika. Risken för att den explosiva varan hade kunnat komma till brottslig användning är i dag en kvalifikationsgrund som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet ska anses som grovt. Denna kvalifikationsgrund får dock anses som alltför vidsträckt och oprecis (jfr prop. 2011/12:109 s.17) och bör i stället beaktas inom ramen för den nu föreslagna grunden.

Ett stort antal explosiva varor eller en särskilt stor mängd av en explosiv vara bör göra brottet synnerligen grovt

Det är främst när ett brott avser ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara som det kan ifrågasättas om den befintliga straffskalan för grovt brott ger utrymme att fullt ut beakta brottslighetens allvar. Det är därför i första hand dessa omständigheter som bör motivera att den särskilda straffskalan för synnerligen grovt brott tillämpas. Eftersom samtliga relevanta omständigheter alltid ska tas med i bedömningen kan det dock förekomma fall då det finns skäl att bedöma ett brott som synnerligen grovt även om det avser ett mindre antal varor eller en mindre mängd av en vara. Som tidigare anförts är det därför av stor vikt att det görs en samlad bedömning där typen av explosiv vara kan vara av särskild relevans.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Prop. 2016/17:92

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 15 maj 2017.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2017.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna fråga.

Skäl för regeringens förslag: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Mot den bakgrunden och med hänsyn till den tid som de olika leden i lagstiftningsprocessen förväntas ta anser regeringen att den 15 maj 2017 framstår som den tidigaste möjliga tidpunkten för ikraftträdande av de lagändringar som föreslås. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte beträffande föreslagna lagändringar.

6 Konsekvenser av förslagen

De senaste åren har en handfull personer per år dömts till fängelse för brott mot LBE där detta utgjort huvudbrottet. Regeringens förslag om skärpta straff för allvarliga brott mot tillståndsplikten kan i första hand förväntas leda till längre strafftider. Detta kommer att leda till ökade kostnader för framförallt Kriminalvården. Utredaren har beräknat Kriminalvårdens ökade kostnader till följd av föreslagna straffskärpningar till åtminstone 1,2 miljoner kronor per år. Beräkningen bygger på att strafftiden ökar i genomsnitt med fyra månader för grovt brott mot tillståndsplikten och två månader för brott som begås uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. Mot bakgrund av att Kriminalvårdens totala kostnader för verksamhetsposten anstalt under det senaste året uppgick till drygt 4,6 miljarder kronor menar utredaren att de förslag som lämnas inte medför behov av resurstillskott för Kriminalvården. Utredaren framhåller att vid beräkningen har inte beaktats det förhållandet att vissa kortare fängelsestraff inte verkställs i anstalt utan genom intensivövervakning med elektronisk kontroll (s.k. fotboja). I beräkningen ingår inte heller den ökning av antalet häktade personer som förslagen om skärpta straff för allvarliga brott mot tillståndsplikten kan komma att leda till. Utredaren bedömer dock att även denna eventuella ökning bör kunna tas om hand av Kriminalvården utan att anslaget höjs.

Regeringen bedömer att förslagen inte medför behov av resurstillskott för Kriminalvården.

Förslagen kan inte heller för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, domstolar och staten i övrigt antas leda till annat än marginella kostnadsökningar, vilka bedöms kunna finansieras inom aktuella myndigheters befintliga anslagsramar samt hanteras inom respektive myndighets befintliga organisation.

Några konsekvenser för jämställdheten bedöms förslagen inte medföra.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

29 §

Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.

Den som *uppsåtligen* eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till

1. böter eller fängelse i högst ett år om brottet avser brandfarliga varor, eller
2. böter eller fängelse i högst två år om brottet avser explosiva varor.

I paragrafen föreskrivs straffansvar för den som bryter mot tillståndsplikten i 16 § lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE). Paragrafen ändras genom att det i *andra stycket* införs en ny straffskala för explosiva varor. Vidare flyttas regleringen av grovt brott i det tidigare tredje stycket till 29 a § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Höjningen av straffmaximum för explosiva varor är en följd av höjningen av straffminimum för grovt brott mot tillståndsplikten (se 29 a § nedan). Ändringen ger utrymme för en större spridning vid straffmätningen av brottet. Genom att överlappningen mellan straffskalorna bibehålls kvarstår möjligheten att undantagsvis, t.ex. i återfallssituationer, döma ut straff för brott av denna grad på en nivå som vanligtvis är förbehållen brott av den grova graden.

Ingen förändring i sak sker gällande brott som avser brandfarliga varor.

29 a §

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst ett och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet,
2. hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara, eller
3. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst tre och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara.

I paragrafen, som är ny, behandlas grovt och synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten. Bestämmelsen i *första stycket* fanns tidigare i 29 § tredje stycket och ändras på så sätt att minimistraffet för grovt brott höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och att kvalifikationsgrunderna justeras. I *andra stycket* införs en bestämmelse med en särskild straffskala för synnerligen grovt brott mot

tillståndsplikten. Straffet är fängelse i lägst tre och högst sex år. Prop. 2016/17:92
Övervägandena finns i avsnitt 4.2 och 4.3.

Första stycket

I stycket anges omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott ska rubriceras som grovt. De omständigheter som anges i respektive kvalifikationsgrund måste omfattas av gärningsmannens uppsåt för att kunna beaktas. Uppräkningen är inte uttömmande och frågan om ett brott mot tillståndsplikten ska bedömas som grovt ska liksom tidigare avgöras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet.

Enligt den *första punkten* ska det särskilt beaktas om varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet. Punkten motsvarar i stort den kvalifikationsgrund som i dag finns i LBE gällande varornas grad av farlighet. Någon skillnad i sak mot vad som gäller i dag är inte avsedd. Vid bedömningen av en explosiv varas farlighet bör beaktas om den är konstruerad på ett sådant sätt att den relativt enkelt kan orsaka stora skador. Handgranater, minor och bomber som lätt kan fås att detonera, är typexempel på varor av särskilt farlig beskaffenhet.

Andra punkten motsvarar i princip den kvalifikationsgrund som i dag finns i LBE och som gäller omfattningen av det olagliga innehavet. Kvalifikationsgrunden har justerats språkligt och begreppet export har lagts till. Någon skillnad i sak mot vad som gäller i dag är inte avsedd. Vid bedömningen av om ett brott mot tillståndsplikten ska bedömas som grovt är mängden explosiva varor av betydelse. Eftersom explosiva varor är av många olika slag är typen av vara av betydelse vid bedömningen av vilken mängd som krävs för att brottet av denna anledning ska bedömas som grovt. Exempelvis bör olovlig hantering av flera handgranater eller andra vapenliknande explosiva varor göra att brottet bedöms som grovt.

Enligt den nya *tredje punkten* ska det vid rubriceringen särskilt beaktas om gärningen annars har varit av särskilt farlig art. Med den nya kvalifikationsgrunden betonas att gärningens farlighet är central vid bedömningen. Uttrycket att gärningen annars har varit av särskilt farlig art är en anvisning om att omständigheterna i de tidigare punkterna utgör exempel på sådant som typiskt sett innebär att ett brott mot tillståndsplikten är särskilt farligt och därmed som regel bör medföra att brottet bedöms som grovt.

En gärning bör t.ex. anses vara av särskilt farlig art om varan hanteras inom en kriminell gruppering där den kan befaras komma till brottslig användning eller att gärningsmannen är påverkad av alkohol eller narkotika. Andra omständigheter som på samma sätt kan påverka bedömningen av brottet är t.ex. att det har begåtts som ett led i organiserad brottslighet eller att brottet har riktat sig mot allmänheten eller mot en större personkrets. Det förhållandet att en explosiv vara på grund av att den är liten och därmed kan medföras dold är också en omständighet som i vissa situationer kan medföra att gärningen anses vara av särskilt farlig art.

För att ett brott mot tillståndsplikten ska vara synnerligen grovt bör det som utgångspunkt krävas att gärningen har avsett ett stort antal explosiva varor eller en särskilt stor mängd av en explosiv vara. Det anges inte vilket antal explosiva varor det ska röra sig om, eftersom även andra försvårande omständigheter bör vägas in i bedömningen. Ju farligare explosiv vara det är fråga om eller ju mer försvårande omständigheterna i övrigt är, desto färre varor bör krävas. De omständigheter som anges i första stycket bör vara av särskild betydelse för bedömningen, men en helhetsbedömning av alla relevanta omständigheter ska göras i det enskilda fallet.

30 §

I ringa fall döms inte till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 28 eller 29 § döms *det inte om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling.*

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag *för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.*

I *andra stycket* har hänvisningen till 29 § första och andra styckena tagits bort. Detta till följd av att bestämmelsen om brott mot tillståndsplikten i LBE delas upp så att regleringen av grovt brott behandlas i en särskild paragraf tillsammans med den nya straffskalan för synnerligen grovt brott. Någon skillnad i sak är inte avsedd. Stycket ändras vidare språkligt. Ändringen behandlas i avsnitt 4.2.

I tredje stycket görs endast en språklig justering.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:148) Prop. 2016/17:92 om straff för terroristbrott

3 §

Följande gärningar utgör terroristbrott under de förutsättningar som anges i 2 § i denna lag:

1. mord, 3 kap. 1 § brottsbalken,
2. dråp, 3 kap. 2 § brottsbalken,
3. grov misshandel, 3 kap. 6 § brottsbalken,
4. människorov, 4 kap. 1 § brottsbalken,
5. olaga frihetsberövande, 4 kap. 2 § brottsbalken,
6. grov skadegörelse, 12 kap. 3 § brottsbalken,
7. mordbrand och grov mordbrand, 13 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken,
8. allmänfarlig ödeläggelse, 13 kap. 3 § brottsbalken,
9. sabotage och grovt sabotage, 13 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken,
10. kapning och sjö- eller luftfartssabotage, 13 kap. 5 a § brottsbalken,
11. flygplatsabotage, 13 kap. 5 b § brottsbalken,
12. spridande av gift eller smitta, 13 kap. 7 § brottsbalken,
13. olovlig befatning med kemiska vapen, 22 kap. 6 a § brottsbalken,
14. vapenbrott, grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott, 9 kap. 1 § första stycket och 1 a § vapenlagen (1996:67),
15. brott enligt 29 a § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,
16. uppsåtligt brott enligt 25 och 26 §§ lagen (1992:1300) om krigsmateriel, som avser kärnladdningar, radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel, apparater och andra anordningar för spridning av radiologiska, biologiska eller kemiska stridsmedel samt speciella delar och substanser till sådant material,
17. brott enligt 18, 18 a och 20 §§ lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, som avser sådana produkter eller sådant tekniskt bistånd som kan användas för att framställa kärnladdningar, biologiska eller kemiska vapen,
18. smuggling och grov smuggling, 3 och 5 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling, om brottet avser sådana varor som omfattas av 14–17,
19. olaga hot och grovt olaga hot, 4 kap. 5 § brottsbalken, som innefattar hot om att begå någon av de gärningar som avses i 1–18.

Paragrafen anger vilka gärningar som, under förutsättning att de kvalificerande rekvisiten i 2 § är uppfyllda, utgör terroristbrott. I *punkten 15* ändras hänvisningen från att avse 29 § tredje stycket LBE till att avse 29 a §. Ändringen är en direkt följd av att bestämmelsen om grovt brott mot tillståndsplikten i LBE flyttas och behandlas i en särskild paragraf tillsammans med den nya straffskalan för synnerligen grovt brott. Det är således grova och synnerligen grova brott mot tillståndsplikten gällande explosiva varor som omfattas av bestämmelsen. Paragrafen ändras inte i sak. Ändringen behandlas i avsnitt 4.2.

Sammanfattning av promemorian Skärpta straff för allvarliga brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor (Ju2016/02657/L4)

I promemorian föreslås att straffskalan för grovt brott mot tillståndsplikten i lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) ändras från fängelse i lägst sex månader och högst fyra år till fängelse i lägst ett och högst fyra år, att det införs ett synnerligen grovt brott mot tillståndsplikten med en straffskala om fängelse i lägst tre och högst sex år. Vidare föreslås att straffskalan för brott mot tillståndsplikten som begås uppsåtligen eller av grov oaktsamhet (29 § andra stycket LBE) höjs från böter eller fängelse i högst ett år till böter eller fängelse i högst två år. I promemorian föreslås också att kvalifikationsgrunderna för grovt brott mot tillståndsplikten justeras. Vid bedömningen av om ett brott är att anse som grovt ska det särskilt beaktas om den explosiva varan har hanterats på allmän plats eller på annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats, om varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet, om hanteringen, överföringen eller importen har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara eller om gärningen annars har varit av särskilt farlig art. Vid bedömningen av om ett brott mot tillståndsplikten ska rubriceras som synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen eller importen har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara.

Slutligen föreslås vissa ändringar i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

dels att nuvarande 29 och 30 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 29 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.

Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Om uppsåtligt brott avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas risken för att de explosiva varorna hade kunnat komma till brottslig användning samt varornas grad av farlighet och omfattningen av det olagliga innehavet.

Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst två år.

29 a §

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst ett och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. varan har hanterats på allmän plats eller på annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats,

2. varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet,

3. hanteringen, överföringen eller importen har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara, eller

4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Om brott som avses i första stycket är synnerligen grovt döms till fängelse i lägst tre och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen eller importen har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara.

30 §

I ringa fall döms inte till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 28 § eller enligt 29 § *första eller andra stycket* döms inte om ansvar för gärningen kan *ådömas* enligt brottsbalken eller enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Till ansvar enligt 28 eller 29 § döms inte om ansvar för gärningen kan *dömas ut* enligt brottsbalken eller enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2017.

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott

Prop. 2016/17:92
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Följande gärningar utgör terroristbrott under de förutsättningar som anges i 2 § i denna lag:

1. mord, 3 kap. 1 § brottsbalken,
2. dråp, 3 kap. 2 § brottsbalken,
3. grov misshandel, 3 kap. 6 § brottsbalken,
4. människorov, 4 kap. 1 § brottsbalken,
5. olaga frihetsberövande, 4 kap. 2 § brottsbalken,
6. grov skadegörelse, 12 kap. 3 § brottsbalken,
7. mordbrand och grov mordbrand, 13 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken,
8. allmänfarlig ödeläggelse, 13 kap. 3 § brottsbalken,
9. sabotage och grovt sabotage, 13 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken,
10. kapning och sjö- eller luftfartssabotage, 13 kap. 5 a § brottsbalken,
11. flygplatssabotage, 13 kap. 5 b § brottsbalken,
12. spridande av gift eller smitta, 13 kap. 7 § brottsbalken,
13. olovlig befattningsmedel med kemiska vapen, 22 kap. 6 a § brottsbalken,
14. vapenbrott, grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott, 9 kap. 1 § första stycket och 1 a § vapenlagen (1996:67),
15. brott enligt 29 § tredje stycket lagen (2010:1011) om brandfarliga och brandfarliga och explosiva varor, 15. brott enligt 29 a § lagen (2010:1011) om explosiva varor,
16. uppsåtligt brott enligt 25 och 26 §§ lagen (1992:1300) om krigsmateriel, som avser kärnladdningar, radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel, apparater och andra anordningar för spridning av radiologiska, biologiska eller kemiska stridsmedel samt speciella delar och substanser till sådant material,
17. brott enligt 18, 18 a och 20 §§ lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, som avser sådana produkter eller sådant tekniskt bistånd som kan användas för att framställa kärnladdningar, biologiska eller kemiska vapen,
18. smuggling och grov smuggling, 3 och 5 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling, om brottet avser sådana varor som omfattas av 14–17,
19. olaga hot, 4 kap. 5 § brottsbalken, som innefattar hot om att begå någon av de gärningar som avses i 1–18.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2017.

Förteckning över remissinstanserna

Följande remissinstanser har inkommit med yttrande över promemorian: Svea hovrätt, Göteborgs tingsrätt, Malmö tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kustbevakningen, Inspektionen för strategiska produkter, Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Tullverket, Fortifikationsverket, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Sveriges advokatsamfund, Kompetenscentrum Energetiska Material, Sveriges Fyrverkeribranschförbund, Bergsprängnings Entreprenörernas Förening och Energigas Sverige.

Riksdagens ombudsmän, SveMin, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Svenska Petroleum och Biodrivmedel Institutet samt Säkerhets- och försvarsföretagen har beretts tillfälle att yttra sig, men inte avhört eller meddelat att man valt att inte besvara remissen.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

dels att 29 och 30 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 29 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Den som av oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till böter.

Den som *med uppsåt* eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till *böter eller fängelse i högst ett år*.

Den som *uppsåtligen* eller av grov oaktsamhet bryter mot 16 § första stycket döms till

1. *böter eller fängelse i högst ett år om brottet avser brandfarliga varor, eller*

2. *böter eller fängelse i högst två år om brottet avser explosiva varor.*

Om uppsåtligt brott avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas risken för att de explosiva varorna hade kunnat komma till brottslig användning samt varornas grad av farlighet och omfattningen av det olagliga innehavet.

29 a §

Om uppsåtligt brott mot 16 § första stycket avser explosiva varor och är att anse som grovt döms till fängelse i lägst ett och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. *varan har varit av särskilt farlig beskaffenhet,*

2. *hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett flera varor eller en stor mängd av en vara, eller*

3. *gärningen annars har varit av*

särskilt farlig art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst tre och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om hanteringen, överföringen, importen eller exporten har avsett ett stort antal varor eller en särskilt stor mängd av en vara.

30 §

I ringa fall döms inte till ansvar enligt denna lag.

Till ansvar enligt 28 § eller enligt 29 § första eller andra stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott

Prop. 2016/17:92
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Följande gärningar utgör terroristbrott under de förutsättningar som anges i 2 § i denna lag:

1. mord, 3 kap. 1 § brottsbalken,
2. dråp, 3 kap. 2 § brottsbalken,
3. grov misshandel, 3 kap. 6 § brottsbalken,
4. människorov, 4 kap. 1 § brottsbalken,
5. olaga frihetsberövande, 4 kap. 2 § brottsbalken,
6. grov skadegörelse, 12 kap. 3 § brottsbalken,
7. mordbrand och grov mordbrand, 13 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken,
8. allmänfarlig ödeläggelse, 13 kap. 3 § brottsbalken,
9. sabotage och grovt sabotage, 13 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken,
10. kapning och sjö- eller luftfartssabotage, 13 kap. 5 a § brottsbalken,
11. flygplatsabotage, 13 kap. 5 b § brottsbalken,
12. spridande av gift eller smitta, 13 kap. 7 § brottsbalken,
13. olovlig befattningsmed kemiska vapen, 22 kap. 6 a § brottsbalken,
14. vapenbrott, grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott, 9 kap. 1 § första stycket och 1 a § vapenlagen (1996:67),
15. brott enligt 29 § tredje stycket lagen (2010:1011) om brandfarliga och brandfarliga och explosiva varor, explosiva varor,
16. uppsåtligt brott enligt 25 och 26 §§ lagen (1992:1300) om krigsmateriel, som avser kärnladdningar, radiologiska, biologiska och kemiska stridsmedel, apparater och andra anordningar för spridning av radiologiska, biologiska eller kemiska stridsmedel samt speciella delar och substanser till sådant material,
17. brott enligt 18, 18 a och 20 §§ lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, som avser sådana produkter eller sådant tekniskt bistånd som kan användas för att framställa kärnladdningar, biologiska eller kemiska vapen,
18. smuggling och grov smuggling, 3 och 5 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling, om brottet avser sådana varor som omfattas av 14–17,
19. olaga hot och grovt olaga hot, 4 kap. 5 § brottsbalken, som innefattar hot om att begå någon av de gärningar som avses i 1–18.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

² Senaste lydelse 2016:514.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2016-12-07

Närvarande: F.d. justitierådet Lennart Hamberg samt justitieråden Anita Saldén Enérus och Svante O. Johansson.

Skärpta straff för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor

Enligt en lagrådsremiss den 1 december 2016 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,
2. lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Emma Sjöberg.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 januari 2017

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Regné, Andersson, Hellmark Knutsson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Shekarabi, Wikström, Eriksson, Skog, Ekström

Föredragande: statsrådet Ygeman

Regeringen beslutar proposition Skärpta straff för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor